

δραματικός, καὶ ἐν εἰλικρινέστατα καὶ φίλικώτατα
θὰ τὸν ἐσψυχουλεύσαιμεν—ἔστω καὶ μετὸ τὴν ἀπο-
περάτωσιν τῆς τριλογίας του, — νὰ ἔγκαταλεῖψῃ τὸ
εἶδος ὡριστικῶς, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν τὸν ἔκτι-
μομένως καὶ δὲν τὸν σεβόμεθα ὡς ἐργάτην τῆς Ἰδίας.
Ἀπεναντίας μάλιστα αὐτὴν ἡ ἐπιμονή του εἰς τὸ
νῦ γράφη περὶ τὴν κλίσιν του δράματα, μόνον καὶ
μόνον διότι νομίζει ὅτι μὲ αὐτὰ θὰ ἔσπειρτεθῇ τὸ
Ἰδέα του καλλίτερα καὶ ἀποτελεσματικότερα, ἀπο-
δεικνύει ἵσα ἵσα ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς αὐτῆν τὴν Ἰδέαν,
ώστε νὰ μην τὸν μέλη ἢ δι' ἀγαπηνῆ της ἑλλατο-
νεται(;) καὶ ἐν ἀκούνη καθε τόπον ἀπὸ κριτικούς καὶ
ἀκρίτους τὸν ἀναβαλλόμενον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

DR. KARL DIETERICH

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΣ

(*"Η ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλο"*).

Τὴ δεύτερη φάση τοῦ γλωσσικοῦ ἀγάνα τημέων τὰ τέ «Εἴδωλα», τοῦ Ἐμ. Ροΐδη. Οὐ συγγραφέας χωρὶς νῦ εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος γλωσσολόγος μπόρεσε νῦ κατέτηξε ἀπὸ ἔνα ὑψηλότερο γλωσσικοφιλοσοφικό σπουδεῖο τὸ Κύπερνο, καὶ κατώρθωσε μὲ πολὺσιους παραλληλισμούς ἀπὸ τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς γλώσσης νῦ ἀντρέψῃ θυμασία τῆς κύριες προλήψεις τῶν γραμματισμένων Ελλήνων ἐναντίον τῆς μητρικῆς των γλώσσας, τὴ δῆθε διαφορᾶ της, βλέψῃ της, ἀνωμαλίας καὶ φτώχια της. Τὸ βιβλίο του ἀντιθέτω πρὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ψυχάρη ἔχει καθαρὸ ἀντικειμενικοθεωρητικὸ χαρακτήρα καὶ εἶναι γραμμένο — φυσικὸ ἀπὸ πρακτικὸ λόγῳ — στὴ συνημματικὴ καθα-

δενούσα, τὰ οποία διηγερθέας εμπίπτει πολεμώσαι.
Ἐνώ δὲ Ψυχρής καὶ δι Ροΐδης ἐξέτασεν τὴν
γλωσσαν τοῦ Λούσα σάν κάτι τὸ ἀπομονωμένο, καὶ εἰ-
τόπου τῷ πάντων τὸ γραμματικοφοιλογικό μέρος
τοῦ Σητημάτου, δύο ἔτιδις ἐξέτασεν τὴν γλωσσικήν
χειροφροσιν ὑπὸ αἰσθητικής ἐποψῆς καὶ ἐτοι την Φί-
λαραν σημάτερα στὸ κεντρό τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

^{*)} Δημοσιεύτηκε τὸν Ὁχτώβρυ τοῦ 1905 στὸ γερμανικὸ περιοδικὸ Grenzboten.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Άν έλεγα τό πρώτο, τό ίδιο κάνεις,
άν έλεγα τό δέρπτερο θάλεγα υπερβολή. (Οι δυο ζη-
τροι χαρακτήρες κατ φέργουνε).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΚΛΕΙΟΥΓΛΑ (Τρέχει σὰν ξαφνικάνεν τὸ παράθυρο καὶ κοιτάζει στὸ δρόμο. "Εἶχε σκοτάδι βαθύ, Κρατεῖ σιωπή μακριά. Η Ἀνούλα την κοιτάζει ἀκίνητη. Σαν δὲ πόσος τῶν βημάτων τῶν ἀντρῶν εἴδε στηκε, η Κλειούλα Ξαρκικά άφινε τὸ παράθυρο καὶ ρύγκανει στὸ λαμπτήρα. "Ανούλας, κλίστοντας μὲν αποφύλλητο, "Ανούλα μου, σχαπτημένη μου, Ανούλα, να ξέρεις τόπο μίαν, βασικούντος,

ANNO 1888. Οι παραδόσεις της Ελλάς

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

Πισκνή παραστάντι τὸ γραφεῖο τοῦ Μητίκου
πλούσια επιπλωμένο, δῶν κάμαρα ὑποδοχῆς. Άνια
παθητικές πολυθρόνες κ' ἔνα γραφεῖο με χαρτιά κα-

δὲν τη θεωρούν πλέον μὲν ξερὴ λογική ὡς ιστορική
νάγκη ἀλλὰ σύμφωνα μὲν τὸ αἰσθημα ὡς ἀπαιτησ-
τῆς ποιητικῆς φαντασίας.

Πρώτα πρώτα ἐτοίμουν ώπ' αὐτή τὴν ἔποψι
τὸ ζῆτημα—καὶ τοὺς ὄρείσται γι' αὐτὸ τιμὴ—
δύο πρώτοι Ἑλληνες αἰσθητικοί, Ἰσκωβος Πολυλάζ
καὶ Κωστής Παλαμᾶς, ὁ δεύτερος μάλιστα γνωστός
καὶ ὡς ὑπέροχος λυρικός ποιητής· Ὁ Πολυλάζ,
ἀπόστολος καὶ βιογράφος τοῦ πρώτου μεγάλου ποιητοῦ
Διονυσίου Σολωμοῦ καὶ μεταφραστής τοῦ «Ἀμ-
λέτου», ἔγραψε τις σκέψεις του για τὴν γενελληνική
φιλολογική γλώσσα σ' ἓνα βιβλιαράκι τὸ 1892. Πα-
ραβάλλει τὴν ἀκαδημαϊκή ποίηση τοῦ Ραγκαβῆ,
τῆς ὅποιας τὸν τεχνητὴν γλῶσσαν θεωροῦσαν ὡς πρό-
τυπο, μὲ τὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ τὴν Ἐγκλιμίν
ἀπό τὴν πηγὴν τῆς λαϊκής ποίησης· καὶ ἡ πορώτη
ἔχει τὴν ἕδια σχέση μὲ τὴν δεύτερη τὴν ὅποια ἐ-
χει μεσαιωνική πόνηση τῆς Ιταλίας μὲ τὴν πο-
νηση τοῦ Δάστυ. Καὶ εἰναὶ μέθια τὸ ίδιο ψυχολο-
γικό φαινόμενο ὅταν ὁ Πολυλάζ λέγει γιὰ τοὺς νεο-
έλληνας κλασικιστάς: «μέμεντον τέκνα πιστά τῇ
σχολαστικῆς παραδόσεως· ἡ θερμὴ λατρεία τοῦ θεοῦ
μασίου ὄργανων μοῦ τῆς ἀρχαίας, ὁ εὐγενὸς ζῆλος νο-
τροκίστουν τὸ ἔθνος μὲ γλώσσαν φιλολογικάν· ἀντί-
παλον τῶν γεωτέρων, τοὺς ἔκκαμπαν ύπ' ἀκολουθήσου-
μέθοδον κατ' ἐπιράντες συντελεστικήν, ἀλλὰ κατ
οὐσίαν ἀνίκανον, εἰς τοῦτο ἀληρονυμικὴν ψιλομένην
πλάνην τοὺς ἐμπόδισε νέα συλλαβῶν τὴν ἀληθῆ τοῦ
συγγραφέως ἀπόστολην, ἡ ὅποια συντίταται κυρίω-
να συνεργήση· ὡς ἀνωτέρα καὶ πλέον φωτισμένη
διάνοια, εἰς ὄργανικὴν ἐκτύλιξιν τῆς ἔθνικῆς γλώ-
σης, ὃχι ποτὲ εἰς αἰθέρετον δίοσθιστον καὶ πα-
ραμόρφωσιν.... Ἡ τεχνητὴ ἀποσφαῖρα, ὅπου ἔκλει-
σθησαν, καὶ τὸ πνεῦμα τους ἐπνίξε, καὶ τὸ αἰσθητικό
τους ἐμάρσανεν...»

Ο Πολυλας σὰν κεφαλάτης ποῦ είναι, καθώς
καὶ τὸ μεγάλο πρότυπό του ἡ Σολωμός στηρίζεται
στὸν Ἰταλικὸν πολιτισμῷ, καὶ είναι παραδέξαντες σύμ-
πτωσης ὅτι αὐτός ὁ πολιτισμός ποῦ κρειαστήκε τόσο
κακόρι νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ λατινισμοῦ,
ἔγινε τώρα ἐλευθερωτὴς τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας;
ἐπειδὴ καθὼς ε' ἔλλο μήρος εἴπαμε ὅτι ἡ νέα φι-
λογογνωτή κίνηση τῆς Ἑλλάδος πηγάζει ἀπὸ τὴν
Κερκυραϊκήν κίνησην ἢ ὅποια παλιν ἤλιθε κατ' εἰθεῖ
αν ἄπο τὴν ἵσταται.

‘Ος χαρακτηριστικές ἐμφανίσεις σ' αυτό τὸν κύκλο τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολιτισμοῦ ὄντων γάμων τῶν

βιβλία στὸ βάθος. Εἰκόνες στοὺς τοίχους. Ἀριστερά
τὰ παράθυρα βλέπουνε στὸ δρόμο. Στὸ βάθος μάλι-
πόρτα καὶ δεξιά ἀλλὰ μᾶ, τοῦ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν
κάμαρα τοῦ ὑπονομοῦ τῆς Κινητῆς.

ΣΚΗΝΗ Α'

Μητίκος, θύτεος Λευκίω καὶ Αέριω

ΜΙΜΙΚΟΣ (Κεθέται στο γραφείο του και γρά-
ψει). Α. Μ. φράγκα 35, Δ. Ι. 80, Ανόνυμος 500,
έχει του χρόνουν τού άνωνυμου... φευτοδόξες δί-
γραφείσ... κι' έχει δικό, είναι δι παράς μπροστά
στη ζωή που δίνουν όλοι για τών την καλ το
μεγαλείο τής πατρώθαις... Καθ θώμας έκεινος που δί-
νει περχ σημειωνώντας μ' έπιπλους στόντας του... σού
λένε δι τάδε είναι μεγάλος πατρώτης, δημογενής, και
ξέζει νά του στάπτουν χράντκα... νά γράψουν στή
ιστορία μέ χρονος γράμματα τούντης του... Ένω
έκεινον που σκοτώθηκε τού γεννά, που μι άνδον
στασιό, μέ χαρά και πεπονάνται έβαλε στη στάθμη

του μπροστά στη λόγη του άγρου... Τίποτα, Θά χαθῆ τόνομά του... ούτε θα ξέναφερθή καν και ἐν σι-
γκυπλεμέτρες του φερτούν φοιτητικάρια θά κατη-
γραφθή κι αφούς έδικα... Επει σίνα δε παλάκομος
ζήτως... Ταχείατα... Ταχείατα...

ημέλληναν Ἰταλὸς Νικόλαος Θωμαζήιος, ὁ ὅποιος
λαβαίνοντας ὑπὸ ὄψιν καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα στὴν
Ἐλλάδα ἔγραψε μιὰ σημαντικότεττη μελέτη γιὰ
τὴν στενότατη σχέση τῆς γλώσσας καὶ τοῦ πολιτι-
σμοῦ, καὶ τὸν Γεωργίο Καλασγούρο ὁ ὅποιος σὲ μιὰ
μελέτη γιὰ τὴν μετάφραση τοῦ «Ἀυλέτου» ἀπὸ τὸν
Πολὺλυκό, σὲ ιδιαίτερες πραγματείες καθὼς καὶ σὲ
πολλές μετάφρασεις ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν ποίηση, ὑπε-
ράσπισε τὴν γνώμην πῶς πραγματικὴ ἀκρὶ τῆς νε-
οελληνικῆς Ιταλογρίας μπορεῖ νὰ ὑπέρξῃ μόνο γιὰ
τὴ λαϊκὴ γλώσσα ἐξεγενεσμένη ἀπὸ τὴν Τίγνην.

Σχεδόν τάν ίδια έποκη που δημοσιεύτηκε η γλωσσική μελέτη του Πολυλάζ, δηλαδή στην άρχη του 1890ού έτους πάρε ή γλωσσικούς ισθητική κίνηση στην Αθήνα μια γερή άθηση και προχωγγή από τη κριτική δράση του Ποιητή Παλαμά. Ως ποιητής και ως κριτικός μαζί θυμίζει άφ' ένος την Κορφιατική σχολή και άφ' έτερους τους Γάλλους. Έδω έχουμε να κάμωμε μόνο μὲ τὴν κριτική του δράση και μᾶς είναι πολὺ εὐχάριστο τὸ δτὶ ὁ Παλαμᾶς ἀρχιτεκτόνης περασμένο χρόνο νὰ μαζεύῃ τις κριτικές του μελέτες ἀπὸ τὶς δοπιες μαζί έδωκε τὸν πρώτο τόμο. Κ' ἔτσι έχουμε μιὰ είκονα τῆς αἰσθητικῆς του πρωτοποίητας.

Είναι όχι το πραγματείες μέτοπο γενικό τίτλο «Τέχνης Ιδέα», οι ιδέες άνωφέρονται εν μέρει σε ωρισμένες ποιητικές προσωπικότητες και τα έργα των, εν μέρει δὲ είναι γενικές σκέψεις για τη φιλολογική έξιλη της νέας Ελλαδας. Ο Παλαμάς είναι βαθύς άπροκαταληπτός παρατηρητής, κριτικός του ίδεος και οδυντης της σκέψης μετριαίτερος ποιού από τη λεπτότητα του ποιητικού κίνηματος; δεν είναι έπιθετική πολεμική φύση η ήποια να πολεμά χουλλάγοιται με πάθος και ένεργεις για ένα Ιδανικό και υ' άδυντική και άφοπλή τὸν αντίπαλο μη τη μαντλα τῶν ἐπιθέσεων είναι μάλλον ζηνθρώπος τῆς πέννας παρὰ τοῦ Κωντανοῦ λόγου πιο δημοσιογράφος παρὰ ψήτορας και ίπαδος περισσότερο στὸν και στὸ αἰσθημα παρὰ στὴ θεληση και στὴ δράση. Κι αὐτὸν τὸν ζευχωρίζει από τὸ Ρουμανό, ο ίδιος έκαψε για τὴν πνευματικὴν ἔλευθερωση τῆς πατρίδας του διτι ο Παλαμάς υπόσχεται νὰ κάψῃ για τὴν Ελλάδα, τὸν Titu Maiorescu, ποὺ πρώτος αὐτὸς μὲ τὴ φωτεινότατη κριτική του και ἐπιβλητικὴ προσωπικότητά του ίμόρφωτος μιὰ νεα πνευματικὴ ζωὴ στὴ Ρουμανία. Έπειδὲ τούτου διως είναι ο Παλαμάς ο άνθρωπος της ποίησης.

ποσοτά τῶν ἐργατῶν τοῦ καταστημάτου Α. Ν. καὶ Σιάς 87 καὶ 50, ἐνχέπτοφες Ι. Ο καρυένους ἀφέται δὲ πορος, δὲ δέδι νὰ τού τὰ χιλιάτην... "Ας τὰ βλέπουνε οἱ πλούσιοι κι ἡς κοκκινίζουνε ἕπειν τροπήν... Σάν είναι ἀνάγκη, λέει, ἀνάγκηνες τὰ πουγγιά τους, σά δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει πιά ἀνάγκη... Κύριε συνα-
δερψε, σας παρακαλώ γε δεχτείτε τις πρότες ἀφέται
τίσσοφες. (Κλείει τὸ φάκελλο καὶ φωνάζει). Λενιώ!...
Λενιώ!... Μικρά πράσιτα, ... ἔτι είναι καὶ ἔρχεται
Πρέπει δρως κανείς νὰ κάνῃ τὸ γρίδιο του..."

ΛΕΝΙΩ (Μπαχιές). Με την αξέχαστη μουσική:

ΜΙΜΙΚΟΣ. Είναι κάτιον ὁ Ἀυτόνομος;

ΛΕΠΙΩ. Μελιστα.

ΜΙΜΙΚΟΣ Πές του νά πάχε ςπρό τό γράμμα
στη διέρθυση σου... (Δίνει τό γράμμα). Τώρα αρί-
στα... Ν' άφοις καθε όλη δουλειάς, άκοντας; Κι
ύστερα να περάσῃ άπό τον κυρίου Κώστα Κανούλη,
κατάλαβες, τού θέσιον της κυρίας 'Ανωνάλας, καλ νά
τον πηγ άπό μέρους μου πολλά γκαριέτσιατα καλ ό-
τι φρόντισα για κείνο που μου είπε... Κατάλαβες;

ΛΕΠΙΩ. Μαλιστα.
ΜΙΜΙΚΟΣ. Κ' θετεράν νά περάση μική κι ἀπό
τὸ μαγαζί καὶ νά πῆ τοῦ Διονύσην νέρτη τὸ βράδυ
ἴδω, τοὺς θέλω... Δὲ θά πώ τάμερα στὸ μαγαζί...

φιλολογικό κόσμο της Ελλάδας, όχι και άποφεύγει σχεδόν μὲ ζήγωντα κάθε δημόσια εμφάνιση, καὶ μάλιστα οὔτε στὸ λαρναῖο μπορεῖ νὰ τὸν δῆ κανεῖς, καὶ μόνο σπάνια βγαίνει ἀπὸ τὸ ησυχὸ μελετητικὸ του.

Γι' αὐτὸ δὲν είναι ἀπλὴ σύμπτωση τὸ δὲν ὁ Παλαιρύκης ἀπέριος τὴν ἐλλειψὴν ἀθέρβης καὶ σοβαρῆς μελέτης θεωρεῖ νὲ τὸν κυρίῳ ἐλλειψὴν τῆς Ἐλληνικῆς φιλολογίας. «Δὲν τῆς λείπει τῆς λογοτεχνίας μᾶς πνοή· καὶ ἡ πνοὴ αὐτὴ τὴν ἀνυψώνει καποτε πρὸς τὰ κίλιρία· τῆς λείπει τῆς λογοτεχνίας μᾶς μελέτη. Καὶ αὐτὸ ποὺ τῆς λείπει κάνει τὸ δρόμο της πολλὲς φορὲς νὰ μιαζῇ σχὶ μὲ ποικιλού φτερωμα, ἀλλὰ μὲ πέταμα χαρτινὸν ἀτοῦ. Γλήγορ' ἄργα, θὰ πέσῃ καὶ θὰ σπάσῃ. Ἡ μελέτη δυναμώνει καὶ ρυθμίζει τὴν πνοή τὰ δύο συναλλάζονται σὲ κάτι ἀκέριο καὶ γεννήσει τὴν ζωὴ τῆς φυτείας τὴν ὄργανική. Καὶ μᾶς λείπει τάκεριο καὶ τώρα γνωμένο.... Γι' αὐτὸ κ' ἔχουμε λαμπτὴ καὶ πλούσια αὐτοσχεδεσμάτα, δηγὸς δικαίων τοὺς αἰτίους..... Εἴμαστε πιὸ πλούσιοι σὲ λυρικὰ ἔργα, καὶ ὅχι τόσο στὰ ἑπτικὰ κι' ἀκόμα λιγύτερο στὰ δραματικά. Εἴμαστε πιὸ φτωχοὶ στὸ μεγάλο κοινωνικὸ μεθιστόρημα, παρ' ὃς εἴμαστε στὸ σύντομο διήγημα, κι' ἀκέμα πιὸ τρανὴν εἰν' ἡ φωνὴ μᾶς στὴ μοδιστρία τὴν ιστορική. Καὶ δικαίως, ἔτοι λείπει ὁ Παλαιρύκης στὸ τέλος μᾶς πραγματείας του ἀδὲν μποροῦμε ν' ἀρνηθῶμε. Βτὶ ἀπόρεις νεοελληνικὴ φιλολογία — δὲν ἴδιος ἀναφέρεις τὰ καλύτερα ἀπὸ τὰ ἔργα της — κι' ἔν δὲν είναι πιὸ πλούσια καὶ καλύτερη, ἔτοι λείπει πάρα πέρα, δῆ λόγος είναι μᾶλλον ἰεωτερικὸς παρὰ ἀστερισμὸς δὲ φτάνει τόσο τὸ πνεῦμα διο τὸ περιβάλλον μας». Κι' ἔδω ἀναφέρεις τὸν κύριο λόγο δὲ ποιος λένε δὲν ἔφερε τὴν στεφωση στὴν ἀρχὴ τῆς ἀρχαιότερης Ἰταλικῆς Ποίησης. «Τὰ ἔργα τῆς φωνασίας δὲ βρίσκουν καμία σημαντικὴ ἀπόρηση στὴ χώρα μας». Έκτὸς αὐτοῦ ἔχουμε καὶ κατὰ τὸ ζῆλο: Τὴν κυριολογία τῶν καλαμαραδῶν. Καθεὶς μουντζουρούς χαρτιού νομίζει δικαίωμα τοῦ νὰ κρίνῃ κι' ἐπικρίνῃ τὸν ποιητή. «Κ' ἔπειδη στὴν Ελλάδα ἡ μελανοτήτη, ἐνενηγτευνεῖ τοὺς ἑκάτο, πιστεύει πῶς μὲ δυο ἀρχαιότερα λόγια καὶ τύπους μπαλώσῃ τὰ γραφόμαντα του, τόσο Ἑλληνικότερα στοχαζεῖται, καὶ τόσο μιαζεῖ τοῦ Θουκυδίδη καὶ τοῦ Σοφοκλῆ, καταφρονεῖ τὸν ποιητὴ γιατὶ δημοτικός, πάλι, κατὰ ἐνενηγτευνεῖ τοὺς ἑκάτο, πιστεύει πῶς δυο συμφωνότερα τὰ λό-

ΛΕΝΙΩΝ. Μάλιστα.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Θὰ πάγ τὸ γράμμα στὴ διέθεισή του, κι' οὗτος θὰ περάσῃ ἀπὸ τοῦ κυρίου Κώστα Κανούλη καὶ θὲ τοῦ πῆ πῶς φρόντισα γιὰ κείνο ποὺ μᾶς εἶπε κτλ. Πήγαμε. (Η Λενιώ κανεὶς νὰ φύγη). Δὲ μοῦ λέει; ή κυρίξου ποὺ είναι;

ΛΕΝΙΩΝ. Η κυρία μου.. στὴν κάμαρά της.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Τι κάνει;

ΛΕΝΙΩΝ (Μὲ στανχώρια) Τι κάνει... δὲν ξέρω... συγγράψει. Θαρρός...

ΜΙΜΙΚΟΣ. Καλά, πήγαμε. (Η Λενιώ φίγει). Δὲν ἔχει τι νὰ φραγτώ γιὰ τὴ γυναίκα ἀφτῆ... Ἀλλασσώτικη γέννηση... «Ἀλλή είτανε ποτὲ, θαρρεῖς, κι ἀλλή τώσα... Τὸ πουλάκι μου κάτι θύχη...» Ιδιοτροπίες γνωναι... Διατίθεται δέν ἔχει... Κι ἀφτῆ η Λενιώ κάτι πρέπει νὰ ξέρει... Τώρα τοῦ τίνων ρόπτωση γιὰ τὴν κυρία της μὲ ἀποκρίθηκε μὲ στανχώρια... (Κοιτάζει τὰ χερτιά του) Τ' είνιν' αφτὸ ίδιο... Γράμμα ἀπὸ τὸ Λίβερπουλ... Κ' ἔδωσα δικταγή σαν ἔστη γράμμα ἀπὸ τοῦ Λίβερπουλ νὰ μὲ εἰδοποιήσουν ἀμέσως... «Ἄχ! αφτὸς δη Γρηγορόπης, πάντα ἀφηρημένος, τόσο χρονὸν ὑπάλληλος καὶ δὲν ἔχει τὸ νοῦ του στὸ κεφάλι, μόνο νέχη δικιό του δουλειά... Κάμη τονα παρτήρηση, ζαναζάρην τονα, πάλε δὲν ίδιος, πάλε δὲν ίδιος... τὸ γουδί τὸ γουδοχέ-

για τοῦ δῆλος τὰ ρυθμίση μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια μας καὶ μὲ τὴν ἐγχάριδια γλώσσα τῆς ζωντανῆς τριγύρων του διάλογχτος ζωῆς, ἀλλο τόσο δέξιει νὰ εὐλογηθῇ ἀπὸ τοὺς Ομήρους καὶ ἀπὸ τοὺς Πλάτωνας. Βλέπεις πώς ἔδω ἀναφένεται πάλιν ἀπὸ κακὸς δάιμονας τῆς Ελλάδας ὁ δακταλισμὸς ὁ διποίος δὲν ἀφίνει στὸ πλήθος τῶν λογίων νὰ ἀντεῖλη καμιὰ ἀληθηγὸν καλλιτεχνικὴ ἀπάλαυση. Εἳτη γράφει στὴν «Ηθικὴν τοῦ Θεάτρου»: «Δὲν βλέπεται δὲν μερικά λόγια μόλις ἀκουσθεῖσθαι ἀπὸ τὴ σκηνὴν κάνων τὸν ἔνα νὰ ἀγνοεῖται καὶ τὸν δῆλον νὰ θυμώνει. Καὶ είναι ἀπρόσιος τὰ πιὸ χρωματιστὰ, τὰ πιὸ ζωντανά, τὰ πιὸ ηθικά λόγια». Λοιπὸν καὶ στὸν αἰσθητικὸ παιίδει ὁ δασκαλισμὸς ἔναν διάθρον ράλο.

«Οσο περισσότερο ξαπλωνόταν ἡ νέα κίνηση, τόσο καθαρώτερα ἐβλεπαν πόσος τὸ ζήτημα δὲν είναι οὔτε γραμματικοφιλογικὸ οὔτε αἰσθητικὸ ἀλλὰ πρὸ πάντων καὶ κατὰ βαθὸς κοινωνικὸ καὶ παιδικωγικό. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη τοῦ κινήματος χρήζει νὰ ὑρισκή κατὰ τὰ τελευταῖα ἥρτα ὄχρων χρόνων, περδίσει ἀμέσως τὰ πιὸ γερά κεράκια τοῦ ἔνοιας καὶ ἔφερε στὸ φῶς τὰ πιὸ εὐχάριστα φιλολογικὰ ἔργα, τὰ οποῖα ἔχει τὸ πιὸ πιθανόν εἶναι δημιουργία της Ελλάδας. εὐχάριστα ἐπιδιδὴ τὰ ἐμψυχώντας τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοτροφῆς αὐτοκριτικῆς καὶ διαλαλοῦν τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν ὀλιγία ἀντετάπει καὶ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτοεκτίμησην. Σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα πάλι συνετέλεσε καὶ ἡ ἔδοξη ἔκπτωση τοῦ ἐλληνοτυρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, δὲ ποιος δὲν εἶδεις ἔνα δικοιογενές λαοφόρος στὴν εποχή της εἰσαγόνεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ Καπιτωλίου. Τὴν προσωπικὴν ματιούτητα θεωρεῖ ἐνώπιον ἀπὸ τὴ φροντίδα γιὰ τὸ γεννητό καπλό. «Τί δὲν μποροῦσε νὰ κάμη ηνας νοῦς που είναι τρεῖς μέρες νὰ τυραννίσται γράφοντας διποικυλώνετους στίχους, πλέκοντας ἀνοφέλητα ἱγκώμια, ἡ κυνηγῶντας τιποτένα ρουσφέτια; — Τὶ δὲν μποροῦσε νὰ κάμη ἡ ξεχιούσε τὸν ἔκατο του καὶ καλός τρεῖς μέρες νὰ τυραννίσται γράφοντας διποικυλώνετους στίχους, πλέκοντας ἀνοφέλητα ἱγκώμια, ἡ κυνηγῶντας τιποτένα ρουσφέτια; — Τὶ δὲν μποροῦσε νὰ κάμη ἡ ξεχιούσε τὸν ἔκατο του καὶ γιὰ τὴ περιουσία του θάλαττα ἀλλὰ ὅφεις στὰ γέρια πληρωμήγονα γραμματικῶν της Ρωμαϊκής Εσπειρονίδης μόνον θάντο πρόκειται γιὰ τὸ στιγματικὸ ἀπομικρούσαρφό του. «Αν τοῦ πῆ κανεὶς γιὰ τὰ καθήκοντα πόσος τὴν κοινότητα καὶ τὴν πατρίδα του ἀπαγάπει: αὐτὸς δὲν εἶδεις καὶ μέρες στοχαζεῖς...! Αφού μας νὰ τελειώσουμε αὐτὴ τὴν αναφορά ποὺ γράφουμε στὸ Μουστῆ, να μᾶς καμη τὴ γέρη καὶ γρεμίσῃ τὸν τοίχο του γείτονα ποὺ μᾶς σκοτεινάζει τὰ παράθυρα»

Οι κύριοι ἀντιπόσωποι τοῦ σατυρικοῦ διηγήματος είναι δη τοῦ Αργόντος Εσπειρονίδης καὶ Αντρέας Καρραβέσσας. Καὶ δὲ δούλιοι μὲ τὴν περιγραφή τῆς λαϊκῆς ζωῆς καὶ αὐτὴ νέα φάση τῆς ἐξελίξεως των ἔγγυνων εἰς αἵτιας τῶν περιστατῶν ἀπὸ εἰρηνικού θοδογράφου μέρων πολλαπλασιασμένων πρόσωπων της Ζωντανῆς της Κανούλης. Κέφια τῆς προτίτλου της κυρίας καὶ τραγουδεῖ προτίτλο γιὰ τὴν ἀπορία της κυρίας γιὰ τὴν τραγουδούση παρὰ γιὰ μον κανούλης... Δὲν μποροῦμε νὰ συγχρόνωμε τὸ ζῆδα μας καὶ τὴν περιγραφή τῶν πατέρων των... Τέλος. (Περπατεῖ στὴ σκηνὴ) Εἴτανε γυναίκα τῆς μόδας χωρὶς πρόληψης... (Χτυπά τη πόρτα τῆς καμαράς) Μπρός!

ΛΕΝΙΩΝ (Μπαίνει) Κύριε, ήρτε μιὰ κυρία καὶ θέλει νὰ σχεδιάσῃ... ΜΙΜΙΚΟΣ (Σκεφτικός) Μιὰ κυρία; Εμένα; Δὲ τοῦ εἶπε τ' ένομα της; ... ΛΕΝΙΩΝ Οι;. ΜΙΜΙΚΟΣ. Νέα ή γρίζ; ΛΕΝΙΩΝ. Μεσόκοπη.

ΜΙΜΙΚΟΣ. Πίετην νὰ ξερίσῃ. (Η Λενιώ φεύγει) Ποιάς ηνεις δραγεις.. τι νὰ με θέλεις.. Κι ἔνη είναι ἀλιθεία αφτά πού λένε... Δὲν βρίσκεται, κακές γλωσσες.. Τὸν ποντικό γεννιτσαρό τόνε κανεὶς νούνε... Πρέπει νὰ πάν τοῦ διονύση τὴν ἀπαντήση ἀμέσως. Δὲν ἔχει κανεὶς τι μπορεῖ νὰ γίνη... Μηδέ τονα πού είπε η γυναίκα του πάρατα,.. Μαζέβει τους πεπλλήλους καὶ τοὺς ἀπαγγέλλει, λέει, ποιήματα δι-

σωπος της χρυσαίας Έλλαδας μέσα στή νέα βρήκε τό αδύο τέλος του.

Άκομα και ή τόσο νέα και μικρή δραματική ποίηση, λέω δὲ γιά κείνη που είναι έσωτερικώς είλικρυνής, ένοιωσε την άναγκη νά έλευθερωθῇ από την κατάρα της άρχαιομανίας, η οποία βαραίνει την Ελληνική κοινωνία. Έδω ζέξει γιά άνομασθούν κατ' έισοχήν δύο έργα. Ή «Μίς "Αννα Κούζλεϋ"» του Γιάννη Καμπύλη που πέθανε πρό δύλγου νέος γιομάτης έλπιδες και ήταν έπινεργός πρό πάντων από τον Ibsen και Hauptmann, περιγράφει την ύστερη άπωσιδόξη διείθετη, που έπικρατούσε στήν Αθηναϊκή κοινωνία κατά τους Ολυμπιακούς άγωνες του 1896· και αυτή συμβολίζει το μυστηριώδες πρόσωπο της Αμερικανίδας μάντησσας «Αννα Κούζλεϋ». Όταν προλέγη στό ένα από τα δύο κορίτσια του σπιτιού, τη Μαρίνα, τον πρώρο θάνατο της, θαρρεῖς πώς είναι τα λόγια της άπειλητική προφητειά του ποιητή για το μέλλον του έθνους. Γιατί είναι φανερώτατο πώς σ' αυτό τό δυστυχισμένο κορίτσι, που πεθαίνει στό τέλος του έργου, συμβολίζεται το πεπρωμένο της Έλλαδας, η οποία και πράγματι θυστερά από ένα χρόνια νικήθηκε κατά την Ελληνοαργεντινό πόλεμο. Ο Περικλῆς άγαπητικός της Μαρίνας είναι ο ίδιος ο ποιητής ή αντίθεση με την άπωσιδόξη προφητεία των ζλλών προσώπων. Κουβεντιάζουν άκριβώς για τη νίκη του δρομία Λούη· ένας σεβαστός κύριος, ο θεῖος της Μαρίνας, άντιπρόσωπος του αινιμοτικού πατριωτισμού, είναι τρελός από χαρά και περηφάνεια. «Σήλωτε την Έλλαδα ψηλά στή θέση της ένας θηραπός, ένας χωρικός... καταλαβαίνετε; Έκατό χρεωκότες κ' έκατό Παπακυριτσόπουλους η νίκη του Λούη τά σκίτσας ήλιστελα...

Κι' άταν ο Περικλῆς τού παρατηρεῖ διτι αυτό τό μεθύσιο της χρεός κρύβει κάπιους έκρυψιμο, τού φρανάζει με ίνθνουσιαμό: «Τό στάδιο και ο Λούης είναι ή αναγέννηση της χρυσαίας δόξας και πρέπει νά περιφανεύεται το έθνος που γέννησε ένα τέτιον ζήτρων. Τότε ο Περικλῆς του άπαντζει με πικρό παρκασμό. «Κι' άν έμπαιγε στή γνώση κανενός νά έβανε άγωνα για διποιού όχει το μεγαλύτερα ςφτιά και τότες η Ρωμαϊστική έπρεπε νά περηφανεφτεί, ένα τύχαινε ή νικητής κι' είταν Ρωμίος... Ή μεγαλοφύια ςφτιώς θά είταν τότες, όπως είναι μεγαλοφύια ποδιών σημεριών.»

Αντίθετη στήν άπωσιδόξια του έργου αυτού άποτελεί τό αιτιόδοξο έργο του Δ. Π. Ταγκοπόύλου «Ζωντανοί και πεθαμμένοι». Μ' αυτό δ συγγραφέας μάς δίνει ένα έργο όμοιο με τόν άρχαιολόγο του Καρκαβίτσα, σε δραματική μορφή έδωσε «πεθαμμένοι» είναι άντιπρόσωποι της φεύτικης άρχαιομανίας και οι «Ζωντανοί» άντιπρόσωποι της πραγματικής άληθινής και από τα δεσμά του προγονισμού έλευθερωμένης νέας έθνικης συνέδησης. Την πρώτη συμβολίζει ο Αντρέας, ο φαντασμένος, χωρίς χρακτήρα και καυχησιάρης σοβινιστής, ένας από τους πολλούς που βρίσκεται σήμερα στην Αθήνα, τη δεύτερη ο Λάζαρος, τό άλιγιστο και μονοκόμματο παιδί του λαού, «ένας από τους λίγους που βαρέθηκαν πιά νά καμφώνουν τον Παρθενώνα και νά ξερογλύφουν τά σόκκαλα τών προγόνων και τους μονυχλιασμένους παρακείμενους και μέσους ζόριστους και θά δράξουν

*) Με τί άπότελε δέχτηκε η ζηναΐκής τύπος αύτο τό έργο βλέπεις από την άπολουθη άγγειλα κάποιας έργων της Αλίκης Λαζαρίδης και οι Κούρδοι, έργον του χωρού Ι. Καμπύλη διαλογικώς γεγραμμένον και διαφεύγον τά δρια της κρητικής ένεκα του πράγματι άλλοστού καρακτήρος τους.

στόνα χέρι την άξινα τού Βουλγάρου χωράτη και στόλο τό δυναμίτη του Βουλγάρου κομιτατζή.

Με τό μέρος του είναι ο Κωστής και η Ελενίτσα αιονιστικής νεώντας της θυντής ίδεας, οι πρόδρομοι της νέας γενεάς, τά έντυγκισμένη παιδιά που θά πατίσουν αύριο τόν ξαγκάθοτο δρόμο πού στρώνουμε μετά σήμερα ματώνωντας την ψυχή μας και τά χέρια μας...». Άναμεσα στά δύο μέσον στέκεται η Χερη, η γυναικα του Αντρέα, που συμβολίζει τη Ρωμαϊστική και μάς δείχνει τό πέρασμα σε μιά νέα ζωή, άταν άφριει τόν ζήτρων της και πηγαίνει με τό Λάζαρο. «Θά τραβήξῃ με τό μέρος της δλους τούς φυτού έλληνες και θάντον τους ζήνει τά λεπτά της χρυσαίας άπό την ψυχή τους. Την ουσία δώματα και ήθική τάση της δραματικής αύτης σάτυρας, της βγαλμένης άπό την άληθινη ζωή, μάς δίνουν τά τελευταία προφητικά λόγια του Λάζαρου: «Αντικρύ στήν Ακρόπολη, σε μέρος παρέστην από την ιστορία, χτίζουμε το Ρωμαϊκό δρακοντόπυρο έμεις. Έκει μέσα θά κλειστούμε και θά πλευρόπουμε. Όλοι οι ζωντανοί θάρρουν μάλιστα μέρος, μή σε νοικίζει, μαζί μας. Οι πεθαμένοι ήσας ταυτοφυῶδες ζήνει σε κανένα ξυλενίο τειχί συμά στόν Παρθενώνα τους, σπονδείοι προσταθείσιας της ζωής τους καλύπτεις». Έντονώτερα δέν μπορούσε νά έφφασθη η περιφρόνηση σ' ένα δικαιούμενον άλεθρο τρόπο ζωής και ή λεχτάρα για μιά ζωή άτομική και νέα.

Οι τέσσαρες συγγραφέες που άναμφίριψε παραπάνω μάς ζεσκέπτουν με τά σάτυρα των τά ιπάρχοντα κακά, κι' έτσι έπεδραχαν μελλον άρνητικά: τώρα τελευταία δώματα παρουσιαστήνας δύο ζλλοι μέ άντικειμενική παρατηρήση, οι άποιοι μάς δίνουν στά έργα των θετικής συμβουλές για τη θεραπεία της κοινωνικής και παιδαγωγικής άρρωστιας πού τη γέννησε ή σχολαστικόμας. Ο Ψυχάρης και ο Ροΐδης έξειταν τό γλωσσικό ζήτημα άπό γραμματικούτορική, ο Πολυλαζ και ο Παλαμᾶς άπό αισθητική, ο δέ Φ. Φωτιάδης και ο Στ. Ραμάς άπό κοινωνική και παιδαγωγική, δηλαδή την πρακτικήση και φωτεινότητα της ζωής.

Για τό Φωτιάδη είναι τό γλωσσικό ζήτημα, ζήτημα έθνικής άνταρροφής. Μέ θαυμαστή λεπτότητα έξειτασε την ψυχή του παιδιού και από αυτό τό άτομικοπαιδαγωγικό σημείο κατ' έπαγγυήν έπρογραψε στήν έθνική ψυχή. Άυτό έγινε σε σειρά από γράμματα τά άποια έδημοσιεύτηκαν πρώτα σε μιά μεγάλη έλληνική έφημερδα της Πόλης, και έπειτα σε βιβλίο με τόν τίτλο: «Τό γλωσσικό ζήτημα κι' ή έπαγαδευτική μας άναγέννηση» (1902). Όλο τό βιβλίο είναι μιά φοβερή κατηγορία έναντιον του σημερινού έπαγαδευτικού συστάματος της Έλλαδας, είναι κατηγορία έναντιον του έθνους, τό άποιον σωπήνα πανηγυρίζεται στή γνώση και τόποι πρώτα σε μιά μεγάλη έλληνική έφημερδα της Πόλης, και έπειτα σε βιβλίο με τόν τίτλο: «Τό γλωσσικό ζήτημα κι' ή έπαγαδευτική μας άναγέννηση» (1902).

Όλο τό βιβλίο είναι μιά φοβερή κατηγορία έναντιον του σημερινού έπαγαδευτικού συστάματος της Έλλαδας, είναι κατηγορία έναντιον του έθνους, τό άποιον σωπήνα πανηγυρίζεται στή γνώση και τόποι πρώτα σε μιά μεγάλη έλληνική έφημερδα της Πόλης, και έπειτα σε βιβλίο με τόν τίτλο: «Τό γλωσσικό ζήτημα κι' ή έπαγαδευτική μας άναγέννηση» (1902).

παρατηρεῖ ο Φωτιάδης πολὺ σωστά, ότι πρέπει νά καλλιεργηθῇ αυτή ή γλώσσα του σπιτιοῦ έπειδή ποτίζει, τρέφει και δυναμώνει τις ρίζες του λογικοῦ. «Αύτόν τόν πυρρήνα τόν γλωσσικόν τόν θροίσουν θάπιτση τό παιδί έπεινα εἰς τά γόνατα τής μητέρας του, μέσα εἰς τό πατρικό σπίτι, αύτός είναι ο άληθινός άρχιντος, ο ζωντανός, ο θροίσουν περιέχει δηλαδή τήν τριάδα τήν θρούσιον και άγριωτον, τόν νοῦ, τό αισθητικό, τήν θέλησην... Δίλοις αὐτὸν, τό σχολείον είναι τόπος, όπου σταματᾷ η άναπτυξή τού παιδιού, δηλαδή τού έθνους».

Δέν εγκι ίδω τό κατέλληλο μέρος νά μιλήσωμε διεξοδίκωτερα για τό έργο του συγγραφέα: τώρα δίνουμε μόνο άλιγα χρακτηριστικά λόγια από τό δινάτο πρόλογο τού βιβλίου του για νά φανηκάσπιως η ουσία και οι ίδεας του. Γιά τή σχέση τής νέας ψυχής, τήν δημιουργία του παιδιού προστηρίζει, πρός τή κοινωνική ζωή λέγει: «Οταν προσπαθεῖ νά έπαγαδευτικό σύστημα πικεί τή θέση του τή σωτή στόν κοινωνικό άρχιντο, τότες θάρρισει κι' η ένεργεια του θλητή κι' άλλη». Δέν εγκι ίδω μέρος στά συντηρητικά... άλλα θά καταπιεστεῖ η έπαγαδευτική και προφωτική ένεργεια κι' άλλα έργα προσδερτικά. Θά προσπαθεῖ νά μάς δημιητεί σε τύπους σε τύπους πού θά ζητούν νά φέρουν τή έφημη της κοινωνικού άρχιντου θλάκερου. Από τό παιδί πρέπει νά ζηρχίσουμε. «Νά η άρχιντης δριμή. Δέν ζέρουμε νά τήν θρούσιον με για τήν άφελεια του άρχιντου... Μά ζηταν συλλογιστικά πώς τά κοινωνικά φωνόμενα είναι σ' άκαταπάφη άλλαρχη, άταν κινόμενα, πώς αυτό θά πη δι: τό θλικό τόργανικό ζημιώνεται και πλαθεται έφ κολάτερο από καθε άλλο, τότε θά καταλάβουμε πώς δί θάταν κι' άδιντα νά κατορθώσουμε με τή σωτή μόρφωση και μέ καρό νά παρουσιαστούμε καλλίτερες ψυχές μέσα σ' άφαντερα σώματα!... Πρέπει νά νοιώτει η νέος πώς ζητηματα γλωσσικά, ζητηματα έπαγαδευτικά, ζητηματα προφωτικά, ζητηματα υγείας νοῦ και ψυχής, άλι άφτα τά ζητήματα είναι ένα ζητηματα, και ζητηματα έθνικά.

Βλέπουμε διτι ο Φωτιάδης γιρνεί τήν άναποφωτηση στής ζωής της ζωής της ζωής της ζωής. Και είναι καταλληλότατος για άναποφωτηση. Βλέπει μακριά και είναι άναποφωτιμός με τή γερμανική και άγγλικη φιλοσοφία και ποίηση, θαυμαστής του Goethe, καθώς μάς δείχνουν τά συγχρ. ρητά από τό Faust, τά άποια άναποφωτηταί. Εγκι οι άθιντης κρίση, άλεθρη από καθε δογματικό και καθαρή άντιληψη για καθε τι φυσικό και πρακτικό μιά λεπτότητα διαλεκτική και δώματα έλευθερης ποριστική τάση—μέ λίγα λόγια ένας άνθρωπος έπως τόν χρεάζονται σήμερα οι «Έλληνες».

Στήν ίδια γραμμή στέκεται ο Στ. Ραμάς και συμπληρώνει έπιτυχημένα τό έργο του Φωτιάδη κατά τή κοινωνικούψυχολογικό του μέρος. Στό βιβλίο του «Τά παλιά και τά καιγούργια» προσπαθεῖ κατά τή μέθοδο τής γενάτης κοινωνιολογίας νά άνακαλύψῃ τή πηγή καιθε κακού στό νεοελληνικό πολιτισμό, έξεταζοντας λεπτομερέστατα τίς κύριες ίμφατισεις του, δηλαδή τήν κακοδιοίκηση, τή κοινωνική καρεξία, και τή πνευματική στέριση στό νεοελληνικό βασίλειο· και βγάζει τό συμπέρασμα διτι η βαθύτερη και κυριότερη αίτια του φοβερού έθνικου κινδύνου είναι ο σχολαστικός, τόν θροίσον ο Ραμάς χρακτηρίζει ως τήν ζηρηση καιθε πρακτικού και ώφελιμου πνεύματος. Και ο Ραμάς είναι ποτισμένος μέ ίδεες του Goethe: στήν άρχη τής είσαγωγής του φιγουράρων σε νεοελληνική μετάφραση οι στίχοι από τό δεύτερο μέρος του Faust «έκεινος είναι ξέιος τής ζωής

